

ГНОСЕОЛОГІЯ НАУКОВОГО ПІЗНАННЯ

Робоча програма навчальної дисципліни (Силабус)

Реквізити навчальної дисципліни

Рівень вищої освіти	Третій (освітньо-науковий)
Галузь знань	С - соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини
Спеціальність	C5 Соціологія
Освітня програма	Соціологія
Статус дисципліни	Вибіркова
Форма навчання	очна(денна)
Рік підготовки, семестр	2 курс, другий семестр
Обсяг дисципліни	4 кредити (120 годин): лекції – 16 год., семінарські заняття – 32 год., СРС - 72 год.
Семестровий контроль/ контрольні заходи	Залік, МКР
Розклад занять	https://schedule.kpi.ua/
Мова викладання	Українська
Інформація про керівника курсу / викладачів	Лектор і практичні: канд. соц. наук, доцент Єнін Максим Наїмович yeninmaksym@gmail.com , Telegram +380953246408
Розміщення курсу	https://do.ipk.kpi.ua/enrol/index.php?id=2404

Програма навчальної дисципліни

1. Опис навчальної дисципліни, її мета, предмет вивчення та результати навчання

Навчальна дисципліна спрямована на формування у аспірантів здатностей визначати проблеми природи пізнання, сутність, закономірності, принципи пізнавального процесу, можливості і межі пізнання, форми, рівні, методи пізнання, відношення суб'єкта і об'єкта пізнання, умови достовірності знань, проблему істини, критерії істинності.

Після вивчення аспіранти мають продемонструвати такі результати навчання:

- виявлення загальних тенденцій розвитку гносеології класичного і посткласичного періодів.
- ознайомлення з уявленнями про роль науки в системі культури;
- формування уявлень про проблему істини, сутність та структуру науки, рівні та форми наукового пізнання.
- ознайомлення з сучасними методами науково-дослідної роботи, розкриття пізнавальних можливостей кожного з них в сучасному науковому дослідженні.
- формування уявлень про глобальні наукові революції, її механізми та етапи.

знання:

- загальних тенденцій розвитку гносеології класичного та посткласичного періодів;
- сутності науки та наукового пізнання, ролі науки в культурі;
- специфіки сучасного розуміння істини;

- загальнонаукових методів пізнання, їх пізнавальних можливостей;
- теоретичних моделей наукових революцій.

уміння:

- використовувати загальнонаукові методи в науково-дослідній роботі, написанні тез, статей, дисертаційної роботи;
- порівнювати основні гносеологічні теорії, в яких аналізується природа і можливості знання, його кордони і умови достовірності.

Згідно з освітньо-науковою програмою, засвоєння кредитного модуля сприяє підсиленню таких компетенцій та програмних результатів навчання:

- здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел (ЗК 02);
- здатність розв'язувати комплексні проблеми соціології на основі системного наукового світогляду та загального культурного кругозору із дотриманням принципів професійної етики та академічної доброчесності (ЗК 04);
- здатність виконувати оригінальні дослідження, досягати наукових результатів, які створюють нові знання у соціології та дотичних до неї міждисциплінарних напрямках і можуть бути опубліковані у провідних наукових виданнях з соціології та суміжних галузей (ФК 01);
- мати передові концептуальні та методологічні знання з соціології та на межі предметних галузей, а також дослідницькі навички, достатні для проведення наукових і прикладних досліджень на рівні останніх світових досягнень з відповідного напрямку, отримання нових знань та/або здійснення інновацій (ПРН 01);
- формулювати і перевіряти гіпотези; використовувати для обґрунтування висновків належні докази, зокрема, результати теоретичного аналізу соціальних досліджень, наявні соціологічні дані (ПРН 04);

2. Пререквізити та постреквізити дисципліни (місце в структурно-логічній схемі навчання за відповідною освітньою програмою)

Гносеологія наукового пізнання відноситься до філософської дисципліни методологічного спрямування і є тісно пов'язаною з онтологією, соціальною філософією, соціологією.

3. Зміст навчальної дисципліни

Розділ 1. Сутність та механізми пізнання в гносеологічних дискусіях

Тема 1. Філософський аналіз проблеми пізнання

Тема 2. Проблема істини в гносеології

Тема 3. Наука в системі культури

Тема 4. Динаміка розвитку науки: загальний огляд теоретичних моделей. Глобальні наукові революції

Розділ 2. Наукове пізнання: структура, методи, методологія

Тема 5. Структура наукового пізнання

Тема 6. Методи і методологія наукового пізнання

Тема 7. Наукове пізнання в соціокультурному вимірі

Тема 8. Наукова картина світу

Тема 9. Загальна теорія інтерактивних ритуалів (по роботі соціологія філософій Р. Коллінза)

4. Навчальні матеріали та ресурси

Для успішного вивчення дисципліни достатньо опрацювати навчальний матеріал, який викладається на лекціях, а також ознайомитись з літературою.

Основна.

1. Казаков М.А. Епістемологія соціальних наук [Електронний ресурс] : Конспект лекцій; навч. посіб. для здобувачів ступеня доктора філософії за спеціальностями 033 Філософія, 231 Соціальна робота

/ КПІ ім. Ігоря Сікорського. Електронні текстові дані (1 файл: 80 байт). Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2022. 51 с.

2. Добронравова І. С. Філософія та методологія науки: підручник / І. С. Добронравова, Л. І. Сидоренко. К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2008. 223 с.

3. Данильян О. Г., Дзьобань О.П. Методологія наукових досліджень: підручник / О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань. Харків: Право, 2019. 368 с.

4. Філософія науки: навчальний посібник / О. М. Кузь, В. Ф. Чеш-ко. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. 172 с.

5. Семенюк Е., Мельник В. Філософія сучасної науки і техніки: підручник / Едуард Семенюк, Володимир Мельник. Вид. 3-тє, випр. та допов. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2017. 364 с.

Додаткова.

1. Головаха Е. Соціологічне знання: специфіка, критерії науковості і критерії розвитку // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. 2004. №1. С. 5–14.

2. Єнін М. Ідеологія і наука: в пошуках можливостей діалогу // Грани. 2013. № 4. С. 84 – 89.

3. Каламбет С.В. Методологія наукових досліджень: Навч. посіб. / С.В. Каламбет, С.В. Іванов, Ю.В. Півняк Ю.В. Дніпропетровськ: Вид-во Маковецький, 2015. 191 с.

4. Кутуєв П. В., Єнін М. Н., Зихович Дж., Куровська Г. В. Соціологічна наукова діяльність та стратегії вибору дослідницької теми у фокусі теоретичних рефлексій // Вісник Національного технічного університету України “Київський політехнічний інститут”. Політологія. Соціологія. Право : зб. наук. праць. Київ; Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2020. №3 (47). С. 6 – 19.

5. Міненкова П. В. Концептуальні засади та категоріальне визначення поняття «мозкові центри»: наукове переосмислення традиційних підходів // Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право. 2018. Випуск 1 (37). С. 17–22.

6. Райхерт К. В. Філософія науки. Змістовий модуль 3. Наука. Тема 1. Що таке наука: метод. вказівки з нормативного курсу для студентів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 033 Філософія / К. В. Райхерт. Одеса: Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2021. 26 с.

7. Рубанець О.М. Філософські проблеми наукового пізнання [Електронний ресурс] / О. М. Рубанець. Електронні текстові дані (1 файл: 1,05 Мбайт). - Суми: Університетська книга, 2013. 228 с.

8. Філософія науки: підручник / І. С. Добронравова, Л. І. Сидоренко, В. Л. Чуйко та ін.; за ред. І. С. Добронравової. К.: ВПЦ "Київський університет", 2018. 255 с.

9. Штанько В.І. Філософія і методологія сучасної науки. Підручник / В.І. Штанько. Харків: видавництво ХНУР, 2017. 177 с.

Навчальний контент

5. Методика опанування навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Лекційні заняття

Лекція 1. Філософський аналіз проблеми пізнання

Основні питання: Гносеологія як розділ філософії. Поняття пізнання. Гносеологічний оптимізм, агностицизм, скептицизм. Емпіризм. Сенсуалізм. Раціоналізм.

СРС: Можливості людського пізнання в гносеологічних теоріях.

Література: Добронравова, 2008; Штанько, 2017.

Лекція 2. Проблема істини в гносеології

Основні питання: Види пізнання. Джерела знання та пізнавального процесу. Проблема істини. Види істини. Критерії істинного знання.

СРС: Робота «Пролегомени» Канта: аналіз основних ідей.

Література: Добронравова, 2008; Філософія науки, 2017, 2018.

Лекція 3. Наука в системі культури

Основні питання: Наукове пізнання та його специфіка. Сцієнтизм та антисцієнтизм. Поняття науки та класифікація наукового знання.

СРС: Загальні закономірності розвитку науки.

Література: Добронравова, 2008; Філософія науки, 2017, 2018; Єнін, 2013.

Лекція 4. Динаміка розвитку науки. Глобальні наукові революції.

Основні питання: Кумулятивна модель розвитку науки. Діалектико-матеріалістична модель розвитку науки. Проблема росту знань у К. Поппера. Концепція розвитку знань Т. Куна. Науково-дослідна програма І. Лакатоса. Методологічний анархізм П. Фейєрабенда.

СРС: Критика «утопічної інженерії» в роботі «Відкрите суспільство та його вороги».

Література: Добронравова, 2008; Філософія науки, 2017, 2018; Каламбет, 2015; Штанько, 2017.

Лекція 5. Структура наукового пізнання

Основні питання: Визначення науки. Емпіричний, теоретичний та метатеоретичний рівні пізнання. Форми наукового пізнання: факт, проблема, ідея, концепція, гіпотеза, теорія.

СРС: Принцип історизму в роботі «Нищета історизму».

Література: Добронравова, 2008; Філософія науки, 2017, 2018; Рубанець, 2013.

Лекція 6. Методи і методологія наукового пізнання

Основні питання: Поняття методу. Класифікація методів. Наукові методи емпіричного дослідження. Методи теоретичного дослідження. Загальнологічні методи.

СРС: Системний підхід у науковому пізнанні. Методи соціально-гуманітарних наук та їхня специфіка.

Література: Добронравова, 2008; Філософія науки, 2018; Семенюк, 2017; Данильян, 2019.

Лекція 7. Наукове пізнання в соціокультурному вимірі

Основні питання: Наука в культурі техногенної цивілізації. Глобальні кризи і проблема цінності науково-технічного прогресу. Генезис наукового пізнання.

СРС: Зародження досвідних наук.

Література: Семенюк, 2017; Добронравова, 2008; Філософія науки, 2018; Рубанець, 2013; Кутуєв, Єнін, Зихович, Куровська, 2020.

Наукова картина світу

Основні питання: Світогляд, філософія, наукова картина світу. Картина світу в системі наукового знання. Ідеали і норми дослідження.

СРС: Філософські основи науки. Історична еволюція поняття «наукова картина світу».

Література: Семенюк, 2017; Добронравова, 2008; Філософія науки, 2018; Рубанець, 2013.

Лекція 8. Теорія інтерактивних ритуалів

Основні питання. Загальна теорія інтерактивних ритуалів. Інтерактивні ритуали інтелектуалів. Життєві траєкторії як ланцюги інтерактивних ритуалів. Культурний капітал інтелектуалів. Емоційна енергія і творчість. Стратифікація в інтелектуальних спільнотах. Стратифікація культурного капіталу і емоційної енергії. Мережі крізь покоління.

СРС: Структурна матриця інтелектуального життя: довготривалі ланцюги в Китаї і Греції. Важливість особистих зв'язків. Розподіл простору уваги: випадок Стародавньої Греції.

Література: Добронравова, 2008; Філософія науки, 2017, 2018; Каламбет, 2015; Штанько, 2017.

Семінарські (практичні) заняття

Семінарське заняття 1. Філософський аналіз проблеми пізнання

Основні питання: Гносеологія як розділ філософії. Поняття пізнання. Гносеологічний оптимізм, агностицизм, скептицизм. Емпіризм. Сенсуалізм. Раціоналізм.

СРС: Можливості людського пізнання в гносеологічних теоріях.

Література: Добронравова, 2008; Штанько, 2017.

Семінарське заняття 2. Проблема істини в гносеології

Основні питання: Види пізнання. Джерела знання та пізнавального процесу. Проблема істини. Види істини. Критерії істинного знання.

СРС: Робота «Пролегомени» Канта: аналіз основних ідей.

Література: Добронравова, 2008; Філософія науки, 2017, 2018.

Семінарське заняття 3. Наука в системі культури

Основні питання: Наукове пізнання та його специфіка. Сцієнтизм та антисцієнтизм. Поняття науки та класифікація наукового знання.

СРС: Загальні закономірності розвитку науки.

Література: Добронравова, 2008; Філософія науки, 2017, 2018; Єнін, 2013.

Семінарське заняття 4-5. Динаміка розвитку науки. Глобальні наукові революції.

Основні питання: Кумулятивна модель розвитку науки. Діалектико-матеріалістична модель розвитку науки. Проблема росту знань у К. Поппера. Концепція розвитку знань Т. Куна. Науково-дослідна програма І. Лакатоса. Методологічний анархізм П. Фейєрабенда.

СРС: Критика «утопічної інженерії» в роботі «Відкрите суспільство та його вороги».

Література: Добронравова, 2008; Філософія науки, 2017, 2018; Каламбет, 2015; Штанько, 2017.

Семінарське заняття 6-7. Структура наукового пізнання

Основні питання: Визначення науки. Емпіричний, теоретичний та метатеоретичний рівні пізнання. Форми наукового пізнання: факт, проблема, ідея, концепція, гіпотеза, теорія.

СРС: Принцип історизму в роботі «Нищета історизму».

Література: Добронравова, 2008; Філософія науки, 2017, 2018; Рубанець, 2013.

Семінарське заняття 8-9. Методи і методологія наукового пізнання

Основні питання: Поняття методу. Класифікація методів. Наукові методи емпіричного дослідження. Методи теоретичного дослідження. Загальнологічні методи.

СРС: Системний підхід у науковому пізнанні. Методи соціально-гуманітарних наук та їхня специфіка.

Література: Добронравова, 2008; Філософія науки, 2018; Семенюк, 2017; Данильян, 2019.

Семінарське заняття 10-11. Наукове пізнання в соціокультурному вимірі

Основні питання: Наука в культурі техногенної цивілізації. Глобальні кризи і проблема цінності науково-технічного прогресу. Генезис наукового пізнання.

СРС: Зародження досвідних наук.

Література: Семенюк, 2017; Добронравова, 2008; Філософія науки, 2018; Рубанець, 2013; Кутуєв, Єнін, Зихович, Куровська, 2020.

Семінарське заняття 12-13. Наукова картина світу

Основні питання: Світогляд, філософія, наукова картина світу. Картина світу в системі наукового знання. Ідеали і норми дослідження.

СРС: Філософські основи науки. Історична еволюція поняття «наукова картина світу».

Література: Семенюк, 2017; Добронравова, 2008; Філософія науки, 2018; Рубанець, 2013.

Семінарське заняття 14-15. Теорія інтерактивних ритуалів

Основні питання. Загальна теорія інтерактивних ритуалів. Інтерактивні ритуали інтелектуалів. Життєві траєкторії як ланцюги інтерактивних ритуалів. Культурний капітал інтелектуалів. Емоційна енергія і творчість. Стратифікація в інтелектуальних спільнотах. Стратифікація культурного капіталу і емоційної енергії. Мережі криз поколінь.

СРС: Структурна матриця інтелектуального життя: довготривалі ланцюги в Китаї і Греції. Важливість особистих зв'язків. Розподіл простору уваги: випадок Стародавньої Греції.

Література: Добронравова, 2008; Філософія науки, 2017, 2018; Каламбет, 2015; Штанько, 2017.

Семінарське заняття 16. Модульна контрольна робота

6. Самостійна робота аспіранта

Самостійна робота здобувача включає:

підготовка до аудиторних занять – 62 год;

підготовка до модульної контрольної роботи – 4 год;

підготовка до заліку – 6 год.

Загалом – 72 год.

Тема 1. Криза західної соціологічної теорії (по книзі А. У. Гоулднера).

Основні питання. Базові та доменні передумови та їх значення в соціальних теоріях. Персональна реальність та соціальна теорія. Інфраструктура соціальної теорії. Методологія як ідеологія. Автономія соціальної структури як доменна передумова.

Література: Гоулднер, першоджерела.

Тема 2. Теорія пізнання в Німецькій класиці.

Основні питання. Гносеологічні ідеї І. Канта (по роботі «Пролегомени» або «Критика чистого розуму»).

Література: Кант, першоджерела.

Тема 3. Проблема наукової раціональності у постпозитивізмі. Принцип фальсифікації і критика історизму К. Поппера.

Основні питання. Постпозитивізм та його методологічні ідеї. Сутність принципу фальсифікації. Основні риси соціальної теорії К. Поппера.

Література: Поппер, першоджерела.

Тема 4. Постмодернізм у науковому пізнанні. Археологія знання М. Фуко.

Основні питання. Принципи археологічного методу пізнання. Дискурсивні закономірності. Археологічний опис.

Література: Фуко, першоджерела.

Політика та контроль

7. Політика навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Опрацьовуючи матеріал навчальної дисципліни аспіранти виконують завдання до семінарських занять, виконують МКР у формі написання есе та здають усно екзамен (додатки до силабусу). Ці види робіт сприяють закріпленню та поглибленню теоретичних знань з окремих тем модуля, розвивають навички самостійної роботи з першоджерелами, сприяють формуванню теоретичного, наукового мислення.

Відвідуваність і виконання завдань

Аспіранту складно буде належно підготуватись до практичного заняття та заліку, якщо він буде пропускати лекції. Однак відпрацьовувати пропущені лекції не потрібно.

Активна участь аспіранта на практичних заняттях є обов'язковою. Рейтинг значною мірою формуватиметься за результатами його роботи на семінарських заняттях. Кожне пропущене практичне заняття (незалежно від причин пропуску) знижує підсумковий рейтинг з дисципліни. Немає конкретної кількості пропущених практичних занять, які потребуватимуть самостійного опрацювання аспірантом відповідних тем (виконання завдань) і додаткового спілкування з цього приводу з викладачем. Аспірант, який пропустив практичні заняття, все одно буде допущений до екзамену. Але в такому разі теми з пропущених семінарських занять мають бути виконані в день екзамену для отримання задовільної оцінки. Контроль знань аспіранта з пропущених тем (виконання завдань) відбуватиметься під час спілкування з викладачем за графіком консультацій, доступним на сайті кафедри соціології або під час перерви у навчальному занятті. Аспірант, який виконає відповідні завдання (відповідь на питання) отримуватиме відповідні бали до рейтингу залежно від якості відповідей (виконання завдання).

Теми і завдання для практичних занять передбачені робочою програмою дисципліни, доступною з особистого кабінету студента в системі «Кампус» або «Moodle».

Форми роботи

Викладачі кафедри з навчальної дисципліни «Гносеологія наукового пізнання» проводять лекційні і семінарські заняття відповідно до вимог нормативно-методичних документів та рейтингової системи оцінювання знань аспірантів. На лекціях викладачам рекомендується використовувати електронні презентації, конспекти статей та першоджерел. Пропонується знайомити аспірантів з текстами першоджерел та професійними коментарями щодо їх змісту.

Семінарське заняття дає аспірантам можливість демонструвати, з одного боку, рівень підготовки до нього (виступ, участь в дискусії, висловлення власної думки), з іншого – засвоювати завдання модульного контролю. Під час семінарських занять використовуються інтерактивні методи навчання. Передбачена робота аспірантів з першоджерелами відповідно до тематики своїх досліджень.

Критеріями оцінювання виконання завдань семінарського заняття є: логічна послідовність відповіді; повнота розкриття кожного питання; аналітичність міркувань у відповіді; посилання на джерела; обґрунтованість особистих висновків, в тому числі з акцентом на використанні проаналізованих теорій у власних наукових дослідженнях.

Процедура оскарження результатів контрольних заходів оцінювання

Студенти мають можливість підняти будь-яке питання, яке стосується процедури контрольних заходів та очікувати, що воно буде розглянуто згідно із наперед визначеними процедурами. Для оскарження контрольних заходів студент має подати заяву, у якій має бути вказана причина оскарження, наведені факти упередженості викладача. Викладач повинен обговорити дану заяву зі студентом особисто на консультації. Комісія може вирішити провести контрольний захід повторно, або відхилити заяву. Рішення комісії є остаточним та оскарженню не підлягає.

Політика університету

Академічна доброчесність

Політика та принципи академічної доброчесності визначені у розділі 3 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code>. (інша необхідна інформація стосовно академічної доброчесності)

Норми етичної поведінки

Норми етичної поведінки студентів і працівників визначені у розділі 2 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code>.

Політика використання штучного інтелекту

Політика використання штучного інтелекту та її принципи регламентуються наказом «Політика використання штучного інтелекту для академічної діяльності в КПІ ім. Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://osvita.kpi.ua/node/1225>.

8. Види контролю та рейтингова система оцінювання результатів навчання (PCO)

Поточний контроль: [МКР](#)

Календарний контроль: [1а та 2а атестації](#)

Семестровий контроль: [залік](#)

Оцінювання та контрольні заходи

1. Рейтинг студента з навчальної дисципліни складається з балів, що він отримує за:

- виконання модульної контрольної роботи;
- робота на семінарських заняттях.

2. Критерії нарахування балів.

2.1. Модульна контрольна робота оцінюється в 25 балів.

МКР передбачає написання есе за однією з тем, перелік яких наведений у додатку 1.

Оцінювання есе здійснюється за наступними критеріями:

- «відмінно» – 23-25 балів – студент формулює точні дефініції, надає теоретично обґрунтовані аргументи щодо теми есе, демонструє власну аргументовану позицію;
- «добре» – 19-22 балів – есе розкриває сутність теми, проте містить окремі неточності або недостатню глибину аргументації;
- «задовільно» – 15-18 балів – есе частково розкриває тему, аргументація поверхнева, наявні суттєві помилки чи логічні прогалини;
- «незадовільно» – менше 18 балів – есе не відповідає темі або містить некоректні, бездоказові твердження, відсутня логічна структура.

2.2. Робота на семінарських заняттях оцінюється із 5 балів.

Максимальна кількість балів на всіх семінарських заняттях дорівнює $5 \text{ балів} \times 15 = 75 \text{ балів}$.

Критерії оцінювання:

- «відмінно» – творчий підхід до розкриття проблеми – 5 балів;
- «добре» – глибоке розкриття проблеми, відображена власна позиція – 4 бали;
- «задовільно» – обґрунтоване розкриття проблеми з певними недоліками – 3 бали;
- «незадовільно» – завдання не виконане, – 0 балів.

2.3. Заохочувальні бали

Всього 7 балів за такі види робіт:

- за науково-дослідницьку діяльність (участь у конференціях, конкурсах студентських робіт, публікації);
- участь у факультетських олімпіадах з дисципліни та всеукраїнських олімпіадах.

Аспірант отримує найвищий рейтинг за умови активної участі на семінарських заняттях, переважно надає повні та аргументовані відповіді, логічно їх викладає, висловлює власну позицію з дискусійних питань, демонструє знання прочитаних першоджерел та ознаки теоретичного мислення. Належна підготовка аспіранта до практичного заняття займатиме в середньому 4-5 годин.

Рейтингова оцінка з навчальної дисципліни доводиться до здобувачів на заліку під час заліково-екзаменаційної сесії.

Здобувачі, які мають рейтингову оцінку 60 і більше балів, отримують відповідну до набраного рейтингу оцінку без додаткових випробувань.

Зі здобувачами, які мають рейтингову оцінку менше 60 балів, а також з тими здобувачами, хто бажає підвищити свою рейтингову оцінку, викладач проводить семестровий контроль у вигляді залікової контрольної роботи або співбесіди.

3. Залік.

Ваговий бал – 100.

Залік передбачає відповідь студента на два питання. Питання є різними за змістом, відповідають тематиці лекцій, семінарів, самостійної роботи, питань з самоконтролю.

Критерії оцінювання:

- 48-50 балів - студент демонструє глибоке знання змісту питання, здатність до системного аналізу його основних аспектів; вільно й коректно використовує наукові поняття та терміни, формулює логічні, аргументовані висновки, виявляє власну обґрунтовану позицію щодо дискусійних аспектів питання;

- 43-47 балів - студент демонструє дуже добрий рівень засвоєння матеріалу з питання, добре орієнтується в його основних аспектах, здатний до аналізу та узагальнення; можливі поодинокі неточності у формулюваннях або прикладах, які не впливають суттєво на загальний рівень відповіді;
- 38-42 бали - студент демонструє достатньо повне розуміння змісту питання. Використовує базову наукову термінологію, однак аналіз є переважно описовим; висновки сформульовані, але не завжди достатньо аргументовані;
- 33-37 балів - студент демонструє загальне розуміння змісту питання, але відповідь містить помітні неточності у визначеннях, прикладах або логіці викладу; застосування наукової термінології є обмеженим, аналітична складова виражена слабо;
- 30-32 бали - студент демонструє фрагментарні знання з питання, орієнтується лише в окремих ключових поняттях; відповідь неповна, поверхова, висновки недостатньо обґрунтовані або відсутні;
- 0-29 балів - студент не орієнтується у ключових поняттях і змісті питання, демонструє поверхові або хаотичні знання; відсутні аналітичне мислення та вміння застосовувати отримані знання; відповідь нелогічна, неповна або відсутня.

Умови позитивної проміжної атестації:

Для отримання «зараховано» з першої проміжної атестації студент повинен мати не менше ніж 10 балів, для отримання «зараховано» з другої проміжної атестації студент повинен мати не менше ніж 20 балів.

Умови допуску до заліку:

Умовою допуску студента до заліку є зарахування модульної контрольної роботи.

Таблиця відповідності рейтингових балів оцінкам за університетською шкалою:

Рейтингова оцінка здобувача (бали)	Університетська шкала оцінок рівня здобутих компетентностей (результатів навчання)
100-95	Відмінно
94-85	Дуже добре
84-75	Добре
74-65	Задовільно
64-60	Достатньо
Менше 60	Незадовільно

Можливі відмітки у відомості семестрового контролю:

Не допущено	Невиконання умов допуску до семестрового контролю
Усунено	Порушення принципів академічної доброчесності або морально-етичних норм поведінки
Не з'явився	Здобувач, був допущений, але не з'явився на залік

Перегляд рейтингової системи оцінювання впродовж семестру

Перегляд РСО може здійснюватися за вмотивованою заявою здобувача, що вивчає ОК, органу студентського самоврядування або профспілкового комітету студентів, поданою на ім'я завідувача забезпечуючої кафедри. Процедура перегляду визначена у розділі 7 Положення про систему оцінювання результатів навчання в КПІ ім. Ігоря Сікорського
https://osvita.kpi.ua/sites/default/files/downloads/Pologennia_RSO_2025.pdf

9. Додаткова інформація з дисципліни (освітнього компонента)

Неформальні дистанційні та онлайн курси

За бажанням здобувача, в умовах, що не сприяють регулярному відвідуванню занять, допускається вивчення окремих змістовних частин дисципліни в асинхронному режимі, зокрема через

опанування дистанційних курсів та інших форм неформального навчання. Для врахування в рейтинговій системі оцінювання балів за такі курси, вони мають змістовно відповідати певним темам силабусу, а їх проходження узгоджене з викладачем дисципліни. На підтвердження проходження неформального навчання студент має надати відповідний документ (сертифікат) із зазначенням назви курсів та їх обсягу в годинах. Визнання результатів неформальної освіти відбувається у порядку визначеному у відповідному Положенні КПІ ім. Ігоря Сікорського: <https://osvita.kpi.ua/node/179>

Дистанційне навчання

Можливе синхронне дистанційне навчання з використанням платформ для відео-конференцій та освітньої платформи для дистанційного навчання в університеті.

Інклюзивне навчання

Допускається

Робочу програму навчальної дисципліни (силабус):

Складено доцентом кафедри соціології, канд. соц. наук, доцентом, Єніним М.Н.

Ухвалено кафедрою соціології (протокол № 16 від 23.06.2026)

Погоджено Методичною комісією факультету соціології і права (протокол № 7 від 30.06.2026)

Написання творчого есе (до 5 сторінок, до 12 тис. знаків).

1. Формування наукових теорій: індукція або дедукція?
2. Об'єктивність та суб'єктивність в науковому дослідженні.
3. Роль інтуїції та креативності в науковому пізнанні.
4. Роль метафори та аналогії в науковому мисленні.
5. Фальсифікація та перевірка наукових теорій: попперіанський підхід.
6. Вплив культурних, соціальних та історичних умов на наукове пізнання: які чинники формують наші наукові уявлення та підходи?
7. Вплив культурних, соціальних та історичних умов на наукове пізнання: які чинники формують наші наукові уявлення та підходи?
8. Роль інформаційних технологій у науковому дослідженні.

При написанні есе слід дотримуватись наступної структури:

Вступ. Перші кілька речень повинні визначити тему есе, мету та наміри автора публікації в дослідженні певної проблеми.

Основна частина. У цій частині слід детально розглянути основні ідеї, аргументи та приклади автора публікації.

Висновки. У цій частині слід навести свої узагальнюючі висновки. Чи вдалось автору на задовільному рівні дослідити певну проблему? Якими є пропозиції або рекомендації щодо подальшого дослідження даної теми?

Список літератури. Якщо ви використовували будь-які джерела для свого есе, то необхідно їх вказати у списку літератури.

Питання до заліку.

1. Поняття пізнання. Гносеологічний оптимізм, агностицизм, скептицизм.
2. Емпіризм. Сенсуалізм. Раціоналізм.
3. Види пізнання.
4. Джерела знання та пізнавального процесу.
5. Проблема істини. Види істини.
6. Критерії істинного знання.
7. Наукове пізнання та його специфіка.
8. Поняття науки та класифікація наукового знання.
9. Кумулятивна модель розвитку науки.
10. Діалектико-матеріалістична модель розвитку науки.
11. Проблема росту знань у К. Поппера.
12. Концепція розвитку знань Т. Куна.
13. Науково-дослідна програма І. Лакатоса.
14. Методологічний анархізм П. Фейєрабенда.
15. Емпіричний, теоретичний та метатеоретичний рівні наукового пізнання.
16. Форми наукового пізнання: факт, проблема, ідея, концепція, гіпотеза, теорія.
17. Класифікація методів наукового дослідження.
18. Наука в культурі техногенної цивілізації.
19. Глобальні кризи і проблема цінності науково-технічного прогресу.
20. Генезис наукового пізнання.
21. Картина світу в системі наукового знання. Ідеали і норми дослідження.
22. Базові та доменні передумови та їх значення в соціальних теоріях (по Гоулднеру).
23. Загальна теорія інтерактивних ритуалів Коллінза.